

... Το Πανεπιστήμιον της Βαρβαρότητας ενάντια στον μικρόψυχο κονφορμισμό και την τυφλή βία επιλέγει την άρνηση και τη δημιουργία, αρχέγονα συστατικά της εξέγερσης· ενάντια στη κουκουλώση αποκαλύπτει εμπειρίες και σκέψεις, οράματα και πρακτικές, που επιβάλλεται να γίνουν κτήμα της κοινωνίας, ώστε αυτή να ξυπνήσει επιτέλους από το λήθαργο, να αναλάβει τις ευθύνες της και να αναζητήσει διεξόδους· ενάντια σε στερεότυπα και προκαταλήψεις ειθέτει γυμνή την τραγικά παραποιημένη πραγματικότητα και οραματίζεται.

Το Πανεπιστήμιον της Βαρβαρότητας ενάντια στον ύπνο του δικαίου τολμά τη νυκτεγερσία.

ΝΥΚΤΕΓΕΡΣΙΑ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

νυκτεγερσία

ΠτΒ

Πανεπιστήμιον της Βαρβαρότητας
Μάρτης 2008

νυκτεγερσία

ΜΕΡΟΣ Α΄

άγνοια

... στη θεωρία

Peter Kropotkin

«Ενάντια στην εξουσία»

... στη ζωή

Γιώργος Μπουρλής

Ο κοινωνικός αγωνιστής Μαρτίνος Αντίπας

... στην πράξη

Lucien Van Der Walt

Επανάστατημένη Ισπανία και Αναρχοσυνδικαλισμός

... στην Τέχνη

Τέσσερα ποιήματα της Κατερίνας Γώγου

ΜΕΡΟΣ Β΄

προκατάληψη

Κείμενα για τον εθνικισμό

Υπηρεσία στην πατρίδα

Fredy Perlman

Η διαρκής γοητεία του εθνικισμού

Rudolf Rocker

Εθνικισμός και πολιτισμός

Leo Tolstoy

Πατριωτισμός και διακωβέρνηση

Guy Debord

Σημειώσεις για «το ζήτημα των μεταναστών»

Emma Goldman

Πατριωτισμός, μια απειλή για την ελευθερία

Δημήτρης Κωνσταντίνου

Κουφάρι πολιτισμού

Πανεπιστήμιον της Βαρβαρότητας (ΠτΒ)

Συντακτική ομάδα:

Βασίλης Δημόπουλος

Γιώργος Καϊκίτσης

Χαρά Καϊκίτση

Δημήτρης Κωνσταντίνου

τηλ. επικοινωνίας: 6945802890

e-mail: varvarotita@yahoo.gr

www.varvarotita.gr

Κάθε είδους επικοινωνία και βοήθεια κρίνεται πολύτιμη για τη συνέχεια...

Το *Πανεπιστήμιον της Βαρβαρότητας*, αποτελώντας φορέα βάσιμης και γόνιμης αμφισβήτησης, δε θεωρεί ει των προτέρων κανένα κείμενο ως ευαγγέλιο αρχών και κανένα στοχαστή ως αυθεντία. Για το λόγο αυτό, δεν αποδέχεται άκριτα και δεν υιοθετεί το σύνολο των ιδεών ή των απόψεων που εκφράζονται στα κείμενα που φιλοξενούνται στη *νικτεγερσία*, καθώς δεν αντανακλούν, και δεν μπορεί να αντανακλούν, εξ ολοκλήρου τις θέσεις του.

Τα κείμενα που φέρουν την υπογραφή μελών της συντακτικής ομάδας δεν δεσμεύονται από κανενός είδους πνευματική ιδιοκτησία και, ως εκ τούτου, η ανατύπωση, η αντιγραφή ή η αναπαραγωγή τους είναι ελεύθερη και επιθυμητή.

Τις υποσημειώσεις των κειμένων έχουν επιληφθεί οι μεταφραστές τους εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

... στη ζωή που έρχεται.

... στην πράξη

Lucien Van Der Walt

Επαναστατημένη Ισπανία και Αναρχοσυνδικαλισμός¹

Η ισπανική επανάσταση ξεκίνησε αμέσως μετά το αποτυχημένο φασιστικό πραξικόπημα του στρατηγού Φράνκο, στις 18 Ιουλίου 1936. Το πραξικόπημα, που υποστηρίχτηκε από τις συντηρητικές δυνάμεις του μεγάλου κεφαλαίου και της εκκλησίας, απέτυχε στο μεγαλύτερο κομμάτι της Ισπανίας λόγω της ένοπλης αντίστασης των εργατών και αγροτών, οι οποίοι οργανώθηκαν βασιικά από το γιγαντιώδες αναρχοσυνδικαλιστικό συνδικάτο, την εθνική ομοσπονδία εργασίας (C.N.T.). «Μέσα σε λίγες ώρες, μετά την επίθεση του Φράνκο, αναρχικοί εργάτες και αγρότες κατέκτησαν τον άμεσο έλεγχο της αγροτικής γης, των πόλεων, των κοινωνικών υπηρεσιών και των δικτύων μεταφοράς» [Breitbart M.M. (1979a), «*Spanish Anarchism: an introductory essay*», in *Antipode: A Radical Journal Of Geography*, 10 (3) & 11 (1)/Geurin D. (1970), «*Anarchism from Theory to Practice*», Monthly Review Press]. Το γεγονός αυτό προέκυψε ως άμεσο αποτέλεσμα της δύναμης ενός μαζικού αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος των εργατών και των αγροτών [Breitbart, όπ.π./Amsden J. (1979), «*Industrial Collectivism Under Workers' Control: Catalonia, 1936-1939*», in *Antipode: A Radical Journal Of Geography*, 10 (3) & 11 (1) p65], τους οποίους, όπως σημειώνει ένας Γερμανός παρατηρητής, «απασχολούσε συνεχώς και συστηματικά το ζήτημα της κοινωνικής επανάστασης στις συναντήσεις τους, στις εφημερίδες τους, στα φυλλάδια και στα βιβλία τους» (Geurin, όπ.π.). Το C.N.T., που τύχαινε της υποστήριξης μιας μεγάλης πλειοψηφίας των εργατών και των αγροτών, όριζε ως πρόταγμα του τον «κελευθεριακό κομμουνισμό» και διέθετε ένα πρόγραμμα που καθορίστηκε με μεγάλη ακρίβεια στη διακήρυξη της Σαραγόσα τον Μάη του 1936. Η στενότητα χώρου του κειμένου αποτρέπει την εκτενή αναφορά σ' αυτό το πρόγραμμα και άλλα κείμενα του C.N.T., αλλά αρκεί να σημειωθεί ότι το C.N.T. ακολουθούσε πιστά την παράδοση του αναρχοκομμουνισμού, όπως ήδη αναφέρθηκε [Geurin, όπ.π./Guillen A. (1992), *Anarchist Economics*, ISEL, La Prensa, Manchester].

¹ Απόσπασμα από το «*Πώς μπορεί να λειτουργήσει μία αναρχική οικονομία*», 1936-37.

Τουλάχιστον δύο χιλιάδες αυτοδιαχειριζόμενες κολεκτίβες δημιουργήθηκαν, πάνω από εκατό εκατομμύρια στρέμματα γης χρησιμοποιήθηκαν έτσι μεταξύ Ιουλίου 1936 και Ιανουαρίου 1938 και γύρω στους επτά με οκτώ εκατομμύρια άνθρωποι επηρεάστηκαν από την κολεκτιβοποίηση στο 60% της συνολικής ισπανικής γης, η οποία επηρεάστηκε από τη διαδικασία (Breitbart, όπ.π.). Η κολεκτιβοποίηση υπήρξε εθελοντική και, συνήθως, ακολουθούσε μιας συνέλευσης του χωριού στην οποία αποφασίζονταν η ένωση των χωραφιών των μικροϊδιοκτητών, η συγκέντρωση όλων των εργαλείων παραγωγής και η απαλλοτρίωση της γης των μεγάλων γαιοκτημόνων, έτσι ώστε η γη να αποτελεί μία ενιαία παραγωγική μονάδα. Οι τεχνίτες, οι κουρείς και οι άλλοι μη αγροτικοί εργάτες οργανώθηκαν επίσης σε κολεκτίβες (Geurin, όπ.π.). Η γη, ως ενιαία μονάδα παραγωγής, χωριζόταν σε τμήματα για να την εκμεταλλεύονται ομάδες δέκα δεκαπέντε ατόμων (brigada). Στις ομάδες αυτές, οι χειρότερες εργασίες πραγματοποιούνταν από όλους εις περιτροπή, και όλοι ενθαρρύνονταν να εξασκούν τις εργασίες που μπορούσαν να επιτελέσουν καλύτερα [Breitbart M.M. (1979b), «*Anarchist Decentralism in Rural Spain, 1936-9: the Integration of Community and Environments*», in *Antipode: A Radical Journal Of Geography*, 10 (3) & 11 (1)/Geurin, όπ.π.]. Επιτροπές διαχείρισης με μέλη που εκλέγονταν κυλιόμενα σε τακτική βάση, επέβλεπαν τις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες σε κάθε κολεκτίβα και άλλες επιτροπές, όπου συμμετείχαν εργαζόμενοι και μη, έλεγχαν σε μηνιαία βάση τα σχέδια παραγωγής, αξιολογούσαν την πρόοδο της παραγωγής και επαναπροσδιόριζαν τα στάδια παραγωγής (Breitbart, όπ.π., 1979b/Geurin, όπ.π.). Εν ολίγοις, καμία εργασία δεν υπερίσχυε των άλλων και κανένα μέλος της κολεκτίβας δεν πληρωνόταν για διαχειριστική εργασία. Στις περισσότερες κολεκτίβες η πληρωμή γινόταν με βάση τις ανάγκες: τροφή, ένδυση και στέγη εξασφαλιζόνταν για όλα τα μέλη της κολεκτίβας (Breitbart, όπ.π., 1979b). Εκλεγμένες επιτροπές κατανάλωσης διέθεταν τα αγαθά αυτά, οργανώνοντας τη διανομή τους με «συνεργατικές αποθήκες», πολλές από τις οποίες ήταν εγκατεστημένες σε παλιές εκκλησίες. Μοναστήρια, εκκλησίες, παλιά στρατιωτικά στρατόπεδα και εγκαταστάσεις, συνήθως, μετατρέπονταν σε σχολεία, κινηματογράφους, βιβλιοθήκες, αποθήκες, γεροκομεία και νοσοκομεία, κανένα από τα οποία δεν ήταν διαθέσιμο για τους ανθρώπους της επαρχίας πριν την επανάσταση (Breitbart, όπ.π., 1979b). Η εκπαίδευση ήταν δωρεάν και υποχρεωτική για όλα τα παιδιά άνω των 14 χρονών (Geurin, όπ.π.).

Τα περισσότερα κολεκτιβοποιημένα χωριά κατάφεραν να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης των μελών τους, και έντονες προσπάθειες καταβλήθηκαν για να αυξηθεί η παραγωγή (Breitbart, ό.π., 1979b). Αυτές υπήρξαν συχνά επιτυχείς, καθώς η εγκαταλειμμένη γη του παρελθόντος καλλιεργήθηκε, τα κοπάδια αυξήθηκαν, εφαρμόστηκαν μέτρα προστασίας (όπως η εναλλαγή καλλιέργειας και το φύτεμα δέντρων, ώστε να αποφευχθεί η διάβρωση του εδάφους) και νέες ή καλύτερες τεχνικές γεωργίας εφαρμόστηκαν με τη βοήθεια εμπειρογνομόνων (για παράδειγμα, η άρδευση επεκτάθηκε πολύ, η αναπαραγωγή των ζώων που εκτρέφονταν βελτιώθηκε και φυτώρια δέντρων δημιουργήθηκαν) [Breitbart, ό.π., 1979b]. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι σοδειές αυξήθηκαν έως και πέντε φορές από τα προεπαναστατικά επίπεδα (Breitbart, ό.π., 1979b). Καινούριες βιομηχανίες, όπως μεταποίησης τροφίμων, παραγωγής χαρτιού και επεξεργασίας σαπουνιού δημιουργήθηκαν ή επεκτάθηκαν πλέον σε αγροτικές περιοχές, έτσι ώστε να αυξηθεί η αυτάρκεια (Breitbart, ό.π., 1979b).

Η παραγωγή προγραμματιζόταν ανάλογα, και ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε σε παράγοντες όπως οι ανάγκες των εργατών των πόλεων και των ένοπλων εργατών, που πολεμούσαν στο μέτωπο τους στρατιώτες του Φράνκο (Breitbart, ό.π., 1979b). Αντίθετα με την αντίληψη ότι οι κολεκτίβες ήταν απομονωμένες και σε ανταγωνισμό μεταξύ τους, πολλές μεγάλες περιφερειακές ομοσπονδίες κολεκτίβων δημιουργήθηκαν μεταξύ χωριών, σε επαρχίες και ολόκληρες περιοχές μεταξύ Ιουλίου 1936 και Ιουνίου 1937. Κάποιες από αυτές ήταν η ομοσπονδία των αγροτών της Levant, της Castile και το συμβούλιο της Aragon (Breitbart, ό.π., 1979b/Geurin, ό.π.). Οι ομοσπονδίες αυτές βοήθησαν στη διακίνηση των προϊόντων εντός της περιοχής τους, μεταξύ τους, και μεταξύ των αγροτικών κολεκτίβων και των πόλεων. Αντιπρόσωποι από κάθε κολεκτίβα υπέβαλαν αρχεία εισαγωγών και εξαγωγών που διατηρούσε ένας υπάλληλος για την περιοχή, τα οποία επέτρεπαν τον συγχρονισμό της παραγωγής και τη διανομή εντός των κολεκτιβοποιημένων ζωνών. Το πλεόνασμα των προϊόντων εντός μιας περιοχής μεταφερόταν μεταξύ των χωριών ή εμπορευόταν εντός της ευρύτερης περιφέρειας (μια μορφή εξίσωσης αποθέματος). Η ομοσπονδία βοήθησε να οργανωθεί ο συντονισμός της παραγωγής μεταξύ των κολεκτίβων καθώς και της μεταφοράς αγροτικών προϊόντων στις αστικές περιοχές με αντάλλαγμα προϊόντα, όπως μηχανολογικός εξοπλισμός παντός είδους. Οι ομοσπονδιακές δομές οργάνωναν, επίσης, την παροχή υπηρεσιών υγείας στις φτωχότερες περιοχές και τις επιστημονικές ομάδες που

συμβούλευαν τις κολεκτίβες για νέες γεωργικές τεχνικές (Breitbart, ό.π., 1979b). Αμφίδρομοι διαύλοι επικοινωνίας εγκαθιδρύθηκαν μεταξύ των κολεκτίβων, το σύστημα μεταφορών ανακαινίστηκε, ενώ το σιδηροδρομικό δίκτυο πέρασε στον έλεγχο του C.N.T.-συνδικάτου σιδηροδρομικών (Breitbart, ό.π., 1979b).

Έτσι, «η κοινοτική ιδιοκτησία της γης και η εξάλειψη της τάξικης δομής στις αναρχικές περιοχές μετά τον Ιούλιο του 1936 αντικατέστησε το καθεστώς της ατομικής ιδιοκτησίας και τις καπιταλιστικές ή φεουδαρχικές ιεραρχικές δομές εξουσίας με ένα άκρως αποτελεσματικό, ολοκληρωμένο σύστημα αυτοδιαχείρισης και συνεργατικής παραγωγής» (Breitbart, ό.π., 1979b). Πάντως, η επανάσταση δεν περιορίστηκε στις αγροτικές περιοχές, καθώς οι εργάτες των πόλεων πραγματοποίησαν «ένα από τα πιο μακροσκελή και εκτεταμένα πειράματα ολοκληρωμένης βιομηχανικής παραγωγής ελεγχόμενης εξ ολοκλήρου από τους ίδιους» στην ιστορία, οργανώνοντας την οικονομική και κοινωνική τους ζωή γύρω από τα συνδικάτα εργασίας τους (Amsden, ό.π.). Η έκταση της κολεκτιβοποίησης γίνεται φανερή από μία σύγχρονη παρατήρηση, που μας τονίζει ότι «σιδηρόδρομοι, τραμ και λεωφορεία, ταξί και ακτοπλοϊκά σιάφη, ηλεκτρικό ρεύμα και εταιρείες ενέργειας, εργασίες αερίου και ύδρευσης, μηχανολογικά εργοστάσια, ορυχεία και εργοστάσια τσιμέντου, βιοτεχνίες υφασμάτων και εργοστάσια χαρτιού, ηλεκτρικές και χημικές επιχειρήσεις, εργοστάσια γυαλιού και αρωμάτων, επιχειρήσεις τροφίμων και ζυθοποιίες δημεύτηκαν ή ελέγχονταν από τις επιτροπές των εργατών, με τους δύο όρους να σημαίνουν το ίδιο για τους πρώην ιδιοκτήτες» [Conlon E. (1993), «*The Spanish Civil War: Anarchism In Action*», Dublin]. Η ίδια πηγή συνεχίζει: «κινηματογράφοι και θέατρα, εφημερίδες και τυπογραφεία, καταστήματα και ξενοδοχεία, πολυτελή εστιατόρια και μπαρ δημεύτηκαν επίσης». Πολλές από αυτές τις επιχειρήσεις υπήρξαν τεράστιες σε μέγεθος: για παράδειγμα, σχεδόν το σύνολο της ισπανικής υφαντουργίας, με 250.000 εργάτες διασκορπισμένους σε αρκετές πόλεις, πέρασε στο καθεστώς της αυτοδιαχείρισης [Flood A., Elkin G., McKay I. and D. Neal (1996), *The Anarchist FAQ-Frequently Asked Question*, Capitol Hill, 1931]. Σύμφωνα με ορισμένους υπολογισμούς, τουλάχιστον 3.000 επιχειρήσεις κολεκτιβοποιήθηκαν στη βιομηχανική πόλη της Βαριελώνης (Conlon, ό.π.).

Παρ' όλα αυτά, η αστική κολεκτιβοποίηση δεν υπήρξε τόσο πλήρης όσο η αγροτική. Σε ορισμένες επιχειρήσεις οι εργάτες ανέλαβαν τον πλήρη έλεγχο, ενώ σε άλλες περιορίστηκαν να δημιουργήσουν «επιτροπές ε-

λέγχου» με δικαίωμα βέτο έναντι της καπιταλιστικής διαχείρισης (Amsden, όπ.π./Conlon, όπ.π.). Γενικά, οι περισσότεροι αυτοδιαχειριζόμενες μονάδες υπήρξαν εκείνες, όπου το κυρίαρχο συνδικάτο ήταν μέλος του C.N.T. Οι μονάδες που βασίστηκαν στις «επιτροπές ελέγχου» ήταν προπύργια του U.G.T. (Γενικό συνδικάτο εργασίας), ένα σοσιαλδημοκρατικό συνδικάτο, ή θυγατρικές ξένων εταιρειών (θεωρήθηκε ότι, σε τελευταία ανάλυση, η πλήρης κολεκτιβοποίηση θα έσπαγε τους ζωτικούς δεσμούς με τη μητρική εταιρεία). Στις αυτοδιαχειριζόμενες εταιρείες, το βασικό όργανο αποφάσεων ήταν η συνέλευση των εργατών, η οποία εξέλεγε μια επιτροπή αντιπροσώπων από κάθε τμήμα, που επωμιζόταν το έργο της καθημερινής διαχείρισης της εταιρείας (Flood, όπ.π./Geurin, όπ.π.). Οι επιτροπές των εργατών συχνά συμπεριλάμβαναν και τεχνικούς ειδήμονες. Τα καθήκοντα αυτών των επιτροπών ήταν η λύση οικονομικών ζητημάτων, η συλλογή στατιστικών στοιχείων, η αντιπροσώπευση, καθώς και η επικοινωνία με άλλες εταιρείες και την κοινότητα (Flood, όπ.π.).

Όπως και στην καλλιέργεια της γης, η αυτοδιαχείριση των επιχειρήσεων συνδέθηκε με αξιοσημείωτες προόδους στις συνθήκες διαβίωσης των εργατών, στην παραγωγικότητα και την αποτελεσματικότητα. Έτσι, οι καταλανοί εργάτες πέτυχαν να αποκαταστήσουν τις υπηρεσίες ύδρευσης, ενέργειας και μεταφορών μέσω των εργατικών επιτροπών, πριν ακόμα τελειώσει ο πόλεμος ενάντια στον Φράνκο (Amsden, όπ.π.). Τα τραμ είχαν μερικώς καταστραφεί κατά τις οδομαχίες στην Βαρκελώνη, και γι' αυτό παρουσιάστηκε καθυστέρηση στην αποκατάστασή τους. Παρ' όλα αυτά, το συνδικάτο μεταφορών του C.N.T., που κυριαρχούσε στους εργατικούς κύκλους των τραμ, όρισε άμεσα μία επιτροπή να επιθεωρήσει τα οχήματα και καθόρισε πλάνο για την επισκευή τους (Conlon, όπ.π.). «Πέντε μέρες αφού έπαυσαν οι μάχες, 700 τραμ αντί για τα συνήθη 600, όλα βαμμένα μαυροκόκκινα, λειτουργούσαν στους δρόμους της Βαρκελώνης» (Conlon, όπ.π.). Ο αριθμός των ατυχημάτων μειώθηκε τους επόμενους μήνες, ενώ τα εισιτήρια έγιναν φτηνότερα και ο αριθμός των επιβατών αυξήθηκε. Το 1936, τα τραμ μετέφεραν 183.543.516 επιβάτες, ενώ το 1937 ο αριθμός αυξήθηκε κατά 50.000.000 επιβάτες (Conlon, όπ.π.). Οι μισθοί των εργατών αυξήθηκαν και εξισώθηκαν, δωρεάν υπηρεσίες υγείας παρασχέθηκαν, και οι εργάτες των τραμ ξεκίνησαν να παράγουν και όπλα για τις ανάγκες του πολέμου. Παρόμοια, οι εργάτες του εργοστασίου Hispano-Suiza, που πριν παρήγαγαν πολυτελή αυτοκίνητα, μετέτρεψαν την παραγωγή σε πολεμική, πετυχαίνοντας να ολοκληρώσουν 15 θωρακισμένα οχήματα για το

μέτωπο κάθε 7 ημέρες (Amsden, όπ.π.). Παρόμοια παραδείγματα αλλαγής της παραγωγής παρουσιάστηκαν και σε άλλες επιχειρήσεις που τελούσαν υπό τον έλεγχο των εργατών (Amsden, όπ.π./Conlon, όπ.π./Flood, όπ.π./Guillen, όπ.π.).

Καταφανώς, η διαδικασία της κολεκτιβοποίησης στην επαναστατημένη Ισπανία απέδειξε ότι οι στόχοι της κατάργησης των τάξεων, της εργατικής αυτοδιαχείρισης, της κατανομής των αγαθών ανάλογα με τις ανάγκες και του δημοκρατικού οικονομικού σχεδιασμού ήταν εξίσου ρεαλιστικοί και συμβατοί με την οικονομική αποτελεσματικότητα, την αυξημένη παραγωγή, την καινοτομία και τις οικολογικές προτάσεις. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρξαν λάθη. Πρώτον, ο οικονομικός συντονισμός μεταξύ των κολεκτιβών δεν υπήρξε ομοιογενής. Αυτό ήταν εμφανές ειδικά στη βιομηχανία, όπου αρχικά έγιναν λίγες προσπάθειες συντονισμού μεταξύ διαφορετικών βιομηχανιών, όμως κάποια στιγμή ορισμένες επιχειρήσεις ξεκίνησαν να πουλάνε αγαθά στην αγορά με έναν τρόπο που θύμιζε έντονα τον προυτονικό μπουτουαλισμό (mutualism) [Flood, όπ.π./Geurin, όπ.π.]. Αρκετές τακτικές εφαρμόστηκαν η μία ήταν οι κολεκτίβες να συνεχίσουν να λειτουργούν εντός της αγοράς αλλά κάτω από τις οδηγίες του συνδικάτου της κάθε βιομηχανίας, το οποίο θα εξεύρισκε τρόπους, ώστε να ελαχιστοποιήσει τα προβλήματα που δημιουργούσε αυτή η κατάσταση. Άλλη τακτική ήταν να συνενωθούν ολόκληρες βιομηχανίες υπό την αιγίδα των συνδικάτων, η οποία θα παρείχε μια οργανωμένη δομή διασύνδεσης μεταξύ των εργατικών επιτροπών, εφαρμόζοντας μία δημοκρατική διαδικασία σχεδιασμού (Flood, όπ.π.). Η τελευταία επιλογή ήταν παρόμοια με τη διαδικασία της ομοσπονδοποίησης στις αγροτικές περιοχές. Παρ' όλα αυτά, καμία από τις τακτικές αυτές δεν υπήρξε πλήρως ικανοποιητική. Η πρώτη απέτυχε να ξεπεράσει το μοντέλο της «αγοράς» και κατέληξε σε ένα είδος «εργατικού καπιταλισμού» (όπως υπέδειξαν πολλοί από τους ένοπλους αγωνιστές). Στο δεύτερο μοντέλο, ο αποτελεσματικός συντονισμός έλαβε χώρα κυρίως στο επίπεδο της μεμονωμένης βιομηχανίας ή μιας ορισμένης αγροτικής περιοχής και γι' αυτό δεν αποτέλεσε ικανοποιητικό όχημα ευρύτερου σχεδιασμού και κατ' επέκταση πλήρους εφαρμογής του ελευθεριακού σοσιαλισμού (Breitbart όπ.π./Conlon όπ.π./Geurin όπ.π.).

Κατ' αυτήν την έννοια, η σημαντικότερη αποτυχία της κολεκτιβοποίησης ήταν η έλλειψη ενότητας και ομοιογένειας του εγχειρήματος σε εθνικό επίπεδο. Το οικονομικό σύστημα, συγκεκριμένα, δεν κοινωνικοποιήθηκε, και το (μη-φρανκικό) κράτος συνέχιζε να υπάρχει. Το καπιταλιστικό κρά-

τος και τα όργανα της αυτοδιαχείρισης των εργατών-αγροτών σύντομα ήρθαν σε σύγκρουση. Μια σειρά διαταγμάτων σχεδιάστηκαν, έτσι ώστε να φέρουν τις κολεκτίβες κάτω από τον ασφυκτικό έλεγχο του κράτους, ενώ παράλληλα έγιναν ενέργειες για να σαμποταριστεί η λειτουργία τους, με τη σκόπιμη αποδιοργάνωση των συναλλαγών μεταξύ αστικών-αγροτικών περιοχών και τη συστηματική άρνηση κεφαλαίου κίνησης και πρώτων υλών σε αριστέες κολεκτίβες (Amsden, ό.π./Breitbart, ό.π./Geurin, ό.π.). Τον Μάιο του 1937, ξέσπασαν οδομαχίες, καθώς ο στρατός κινήθηκε ενάντια σε κολεκτίβες, όπως αυτή των τηλεφωνικών επικοινωνιών της C.N.T. (Breitbart, ό.π./Conlon, ό.π./Geurin, ό.π.). Τον Αύγουστο του 1937, η Aragon δέχθηκε στρατιωτική επίθεση, η οποία κατέστρεψε το 30% των κολεκτίβων και διέλυσε βίαια το εργατικό συμβούλιο της Aragon. Παρόμοιες επιθέσεις δέχτηκε αργότερα η Leval, η Castile, η Huesac και η Terule (Breitbart, ό.π./Conlon, ό.π./Geurin, ό.π.). Τον Αύγουστο του 1938, όλες οι βιομηχανίες που παρήγαγαν όπλα πέρασαν στον έλεγχο της κυβέρνησης (Geurin, ό.π.). Σε όλες τις περιπτώσεις, που οι κολεκτίβες υπονομεύθηκαν, ακολούθησε σημαντική πτώση στην παραγωγικότητα και το ηθικό, δύο παράγοντες που σίγουρα έπαιξαν ρόλο στην τελική ήττα της ισπανικής δημοκρατίας από τις δυνάμεις του Φράνκο το 1939 (Breitbart, ό.π./Conlon, ό.π./Geurin, ό.π.).

Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί συμπερασματικά ότι η αποτυχία των αναρχοσυνδικαλιστών να θεμελιώσουν τον ελευθεριακό σοσιαλισμό σε εθνικό επίπεδο δεν αντανάκλα μία ανικανότητα ή έλλειψη θέλησης να οργανωθούν σε εθνικό επίπεδο («διφορούμενη στάση στο δίλημμα της κρατικής εξουσίας») ούτε μια επιθυμία να επιστρέψουν στην ανταλλακτική οικονομία, όπως συμπεραίνει ο Amsden. Αντίθετα, το πρόγραμμα της Σαραγόσα του C.N.T. προέβλεπε την ομοσπονδοποίηση των εργατικών και αγροτικών ενώσεων σε εθνικό επίπεδο, καθώς και τη δημιουργία εργατικού συμβουλίου άμυνας για τον συντονισμό της στρατιωτικής άμυνας της επανάστασης, επίσης εθνικού επιπέδου [Geurin, ό.π./Wetzel T. (1987), *Workers Power and the Spanish Revolution*, New York, mimeo]. Η αποτυχία των αναρχοσυνδικαλιστών να θεμελιώσουν πλήρως τον ελευθεριακό σοσιαλισμό δεν οφείλεται σε προγραμματικά κενά ή ασάφειες αλλά στην προσπάθειά τους να συνεργαστούν με τη δημοκρατική κυβέρνηση ενάντια στην προφανώς χειρότερη απειλή που συνιστούσε ο Φράνκο, μία απόφαση τακτικής που ερχόταν σε αντίφαση με τις βασικές αρχές των αναρχοσυνδικαλιστών (Conlon, ό.π./Geurin, ό.π./Guillen, ό.π.). Παρ' όλα

αυτά οι αυτοπεριορισμοί που έθεσαν οι αναρχοσυνδικαλιστές, προκειμένου να κάνουν εφικτή αυτήν την ανίερη συμμαχία, δεν απέτρεψαν τη δημοκρατική κυβέρνηση να κινηθεί εναντίον τους, όταν της δόθηκε η ευκαιρία. Ο Guillen ανακεφαλαιώνει το διδάγμα αυτής της εμπειρίας, ως εξής: «η ελευθεριακή κοινωνική επανάσταση υποφέρει από ένα δίλημμα: είτε θα πραγματοποιηθεί άμεσα και ολοκληρωτικά σε κάθε πτυχή της κοινωνικής δομής είτε θα πηγεί από την εξουσία του κράτους, τους γραφειοκράτες και αστούς υποστηρικτές του... η ελευθεριακή εξουσία της κοινωνίας πρέπει να αντικαταστήσει και να καταστρέψει το εκμεταλλευτικό και καταπιεστικό κράτος».

Μετάφραση
Δημήτρης Κωνσταντίνου